

OPAS MAAHANMUUTTAJA- JA
PAKOLAISTAUSTAISILLE VANHEMMILLE
JA HUOLTAJILLE

Kuinka turvaat lapsesi oikeudet

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen elämään. Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimusta, jolla halutaan suojata lasta, että hän voi kasvaa rauhassa ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Aikuiset ovat aina vastuussa lapsen oikeuksien toteutumisesta. Tämä opas kertoo lyhyesti, mitkä ovat lapsen tärkeimmät oikeudet, miten sinä voit toimia, että lapsen oikeudet toteutuvat ja mistä saat tukea vanhemmuuteen itsellesi.

Hyvä vanhemmuus on aktiivista osallistumista lapsen elämään, kouluun ja harrastuksiin.

Kun aikuiset päättävät lapsen asioista, heidän täytyy aina selvittää mikä on lapselle parasta

Joskus on perheneuvotteluja, vaikka siitä miten myöhään saan olla ulkona.

Poika 13

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Kun päätät lasta koskevista asioista, pohdi, mikä on lapsen kannalta parasta ja miten päätöksesi vaikuttaa lapseen. Kuuntele lasta ja ota hänen mielipiteensä huomioon päätöksissä hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Kerro lapselle häntä koskevista päätöksistä niin, että hän ymmärtää ne. Valtion tulee suojella pakolaislapsia. Kaikissa lasta koskevilla asioilla on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Kun viranomaiset eli esimerkiksi vastaanottokeskuksen, kunnan, neuvolan, päiväkodin, koulun tai terveydenhuollon työntekijät tekevät päätöksiä koskien lastasi, kysy heiltä, miten päätöksessä on arvioitu lapsen etu.

Jos lapsen etu ei mielestäsi toteudu oleskelulupa-asiaissanne, pyydä apua oikeusavustajalta

tai pakolaisten kanssa työskenteleviltä järjestöiltä. Pyydä viranomaisilta todistuksia, jotka voivat auttaa tuomaan lapsen edun näkyviin esimerkiksi valituksessa. Jos lasta kuullaan turvapaikkapuhuttelussa ilman vanhempia, varmista, että lapsella on turvallinen olo ja että puhutteluhuoneeseen jää avustaja.

Pyydä tarvittaessa tulkkia, kun keskustele viranomaisen kanssa. Lain mukaan lapseen liittyvät asiat tulkitaan aina. Älä käytä lasta tulkkina. Viranomaisten päätökset ovat usein vaikeaselkoisia. Pyydä heitä kertomaan päätöksestä selkokielellä.

Oikeastaan lapset päättää itse aika paljon, mutta meidän pitää kontrolloida.

Isä

POHDI LAPSEN KANSSA

- mistä asiasta lapsi voi päättää, mistä vanhemmat ja mistä viranomaiset
- mikä olisi paras ratkaisu asiassa

Lapsella on oikeus olla oma itsensä ja samanarvoinen kuin muut

Jos lasta kiusataan niin ottakaa meihin heti yhteyttä, jollei opettaja ole selvittänyt asiaa vanhempien vartissa.

Kunnan sosiaalityöntekijä

Jokaista lasta tulee kunnioittaa riippumatta siitä, mikä hänen sukupuolensa on, mitä kieltä hän puhuu, mihin hän uskoo tai miltä hän näyttää, mistä maasta hän on kotoisin tai onko hän tullut maahan pakolaisena tai turvapaikanhakijana. Ketään ei saa syrjiä, kiusata tai kohdella huonosti. Jos lasta kiusataan päiväkodissa, koulussa, harrastuksissa tai netissä,

Jollei opettaja puutu kiusaamiseen niin pitää itse puuttua.

Tyttö 16

juttele lapsen kanssa. Kerro, että kaikissa tilanteissa lapsen pitää voida turvautua aikuisen apuun. Tue lasta näiden tilanteiden selvittämisessä ja auta lasta ratkomaan kiistoja ilman fyysistä puuttumista. Lapsi oppii, että hänellä on oikeus elää turvassa ja saada hyvää

kohtelua. Puhu koulun tai päiväkodin opettajan tai harrastuksesta vastaavan ohjaajan kanssa. Jos vanhemmille ei kerrota kiusaamisesta ja rasismista niin vanhemmat eivät pysty käsittelemään asiaa lapsen kanssa. Myös sosiaalityöntekijä voi ottaa yhteyttä kouluun.

Joskus lapset saattavat kokea, että kotona arvostetaan poikia enemmän kuin tyttöjä. Pyri kohtelevaan lapsiasi tasavertaisesti ja anna lapsille kotitöitä ja vapauksia sukupuolesta riippumatta. Jos lapsi sanoo tuntevansa, että hän kuuluu sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön, tue häntä.

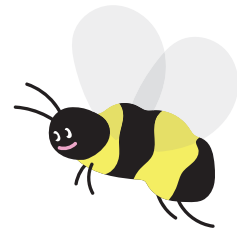
Jos teen ulkotöitä niin miksei pikkuveli tekisi kotitöitä sisällä?

Tyttö 17

POHDI LAPSEN KANSSA

- mitä tarkoittaa olla oma itsensä
- mitkä ovat lapsen vahvuudet
- mitä on syrjintä
- Onko lapsi kohdannut syrjintää tai onko hän itse syrjinyt
- Miten syrjintään voi eri tilanteissa puuttua

Lapsella on oikeus huolenpitoon, hoitoon ja turvallisuuteen

Elää turvassa tarkoittaa, että voi kävellä ulkona ilman huolta ja mennä harrastuksiin.

Tyttö 16

Valtion velvollisuus on tukea vanhempia lasten kasvatuksessa.

NEUVOLA

Kaikilla lapsilla ja kaikilla raskaana olevilla äideillä on oikeus neuvolapalveluihin oleskeluvasta riippumatta. Perheneuvolasta saa apua lapsen tai nuoren kehitykseen ja kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä perheen kriiseissä. Lapsi voi saada perheneuvolasta tukihenkilön.

TERVEYSPALVELUT

Kaikilla alle 18-vuotiailla lapsilla on oikeus terveyteen ja hoitoon. Turvapaikanhakijoiden terveyspalvelujen järjestämisestä vastaa vastaanottokeskus. Oleskeluluvan saaneet lapset saavat terveydenhoidon kunnan palveluista, samoin lapset, jotka elävät ilman oleskeluoikeutta vastaanottojärjestelmän ulkopuolella.

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa yhdessä muiden lasten kanssa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Oleskeluluvan saaneilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Tilapäisen suojelun piirissä olevilla ja turvapaikanhakijalapsilla on oikeus päästä päiväkotiin, jos vanhemmat käyvät töissä tai opiskelevat.

Turvapaikanhakijalapsi voi tuntea turvattuutta ennen oleskeluluvan saamista. Totuta lapsi rytmiin myös vastaanottokeskuksessa tai kotimajoituksessa. Mahdollisimman normaali arki on kaikkein parasta tukea lapselle. Jos olet väsynyt ja koet, että lapsi tarvitsee virikkeitä ja muiden lasten seuraa, pyydä vastaanottokeskuksen henkilökuntaa selvittämään, voisiko lapsi päästä päivähoitoon. Päiväkodissa lapsille opetetaan päivä- ja unirytmää. Jos olet paperiton, pyydä lastensuojelua tai maahanmuuttopalveluita selvittämään lapsen mahdollisuus päästä päiväkotiin.

Lapsella on oikeus huolenpitoon, hoitoon ja turvallisuuteen

PERHESOSIAALITYÖ JA LASTENSUOJELU

Joskus vanhemmat voivat väsyä eivätkä hallitse tilannetta kotona. Lapsi voi käyttäytyä ei-toivotulla tavalla, pelata liikaa tai olla itsetuhoinen. Ongelmiin kannattaa puuttua ennen kuin ne kasvavat liian suuriksi. Pyydä sosiaalityöntekijän apua. Perhesosiaalityöllä pyritään auttamaan perheitä ja ehkäisemään lastensuojelun tarvetta. Jos asut vastaanotto-keskuksessa, pyydä apua sosiaalityöntekijältä tai perhe- ja kriisityöntekijältä. Lastensuojeluviranomaisen tehtävä on turvata lapsen hyvinvointi ja antaa tukea vanhemmuuteen. Lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle akuuteissa ja vaikeissa kriisitilanteissa. Sijoituksen jatkumisen tarkistetaan säännöllisesti. Kun lapsiperhe ei saa oleskelulupaa ja perhe kirjataan ulos vastaanottokeskuksesta, lapsista tehdään lastensuojeluilmoitus, josta alkaa pal-

velutarpeen arviointi. Lastensuojelu mahdollistaa lisätukea paperittoman perheen arkeen. Lapsella on oikeus fyysiseen koskemattomuuteen kaikissa tilanteissa. Älä käytä ruumiillista kuritusta kasvatustilanteissa.

Mikään syy – perheen kunnia, uskonto tai muu maailmankatsomus – ei anna oikeutta puuttua lapseen fyysisesti. Ongelmallisia käytäntöjä ovat esimerkiksi tyttöjen ympärileikkaukset.

POHDI LAPSEN KANSSA

- mitkä asiat tuovat lapselle turvaa ja turvallisuutta

Lapsella on oikeus oppimiseen ja koulunkäyntiin

Kotona on kannustettu koulunkäyntiin ja korostettu että on tärkeää opiskella.

Tyttö 14

ESIOPETUS JA PERUSKOULU

Jokaisella lapsella on Suomessa oikeus päästä esiopetukseen ja peruskouluun sekä saada tukea oppimiseen. Vanhemman tehtävä on huolehtia, että lapsi käy koulua ja selvittää poissaolot.

Joskus lapset kokevat paineita siitä, että pitäisi tuoda hyviä numeroita koulusta. Anna lapselle oikeus kehittyä omassa tahdissaan.

Jos et ymmärrä Wilma-viestejä ja koet, että olet ulkopuolinen vanhempainilloissa ja lapsen koulunkäynnissä, pyydä että saat omankielistä

apua yhteistyöhön koulun kanssa. Ota selvää onko koulussa monikulttuuriohjaaja. Pyydä ylimääräinen vanhempain vartti omalla kielellä. Ehdota opettajalle monikielisten Wilho-korttien käyttöä vanhempien illassa.

Saan aina kymppejä mutta jos taso laskisi niin vanhemmat ottaisi puheeksi.

Poika 13

POHDI LAPSEN KANSSA

- miten koulunkäynti sujuu, millaisia paineita lapsi kokee
- saako lapsi sinulta riittävästi tukea oppimiseen
- olisiko tukiopeetus koulussa tarpeen

Lapsella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan

Lapsella on oikeus valita ystävänsä mutta minulla on oikeus tietää keitä he ovat, kenen lapsia he ovat ja mihin he menevät.

Äiti

Jos olisin vastaanottokeskuksen johtaja, hankkisin tänne leluja.

Poika 6

Lapsella voi olla kotiläksyjä ja kotitöitä, mutta pidä huoli, että aikaa jää myös leikkimiseen, pelaamiseen, kavereilla ja lepoon.

Aika ennen oleskelulupapäätöstä voi käydä pitkäksi. Etsi virikkeitä, kysy lapselta mitä hän haluaisi harrastaa. Vastaanottojärjestelmässä on varattu jokaiselle lapselle määräraha harrastusten tukemiseen. Pyydä tätä määrärahaa vastaanottokeskuksesta. Kysy mitä harrastuksia, ilmaistapahtumia tai avoimia leikkipuistoja alueella on. Selvitä, onko alueella järjestöjä, jotka järjestävät toimintaa ja yhdessäoloa

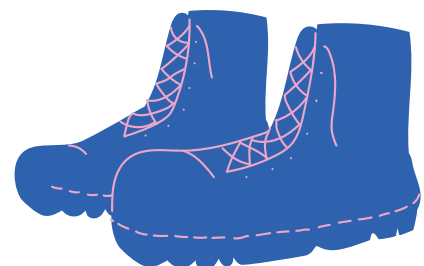
Olen saanut harrastaa mitä haluan. Koulun retket on joskus vähän hankalia vanhemmille.

Tyttö 14

turvapaikanhakijoille. Kysy kunnan maahanmuuttopalveluista millaisia vapaa-ajan toimintoja maahanmuuttajaperheille on tarjolla.

POHDI LAPSEN KANSSA

- miten lapsi haluaa viettää vapaa-aikaansa
- mikä merkitys kavereilla on lapselle
- levon merkitystä

Lapsella on oikeus sanoa mielipiteensä ja vaikuttaa. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen

Jos lapsi pystyy sanomaan oman mielipiteensä niin maailmasta tulee parempi paikka.

Tyttö 17

Suomen perustuslain ja lapsen oikeuksien mukaan lapsella on aina oikeus ilmaista oma mielipiteensä. Jos et hyväksy lapsen mielipidettä, yritä kunnioittaa sitä. Lapsella on oikeus ajatella eri tavalla kuin sinä kaikista asioista, myös esimerkiksi uskonnosta, yhteiskunnasta tai pukeutumisesta.

Kun aikuiset tekevät perhettä ja lasta koskevia päätöksiä, lapsen mielipide pitää ottaa huomioon. Aikuisen tehtävä on asettaa lapselle turvallisia rajoja. Jos lapsi haluaa jotain mikä on hänen etunsa vastaista, selitä lapselle miksi et suostu hänen tahtoonsa. Kun lapsi kasvaa, anna hänelle lisää tilaa päättää, jotta hän oppii

selviämään elämässä. Kuuntele ja ota hänen mielipiteensä huomioon.

Lapsella on myös oikeus vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Se on merkki siitä, että hän kantaa vastuuta itsestään ja tulevaisuudesta.

Kun sanoimme lapselle, että meidän kulttuurissa ei tehdä noin niin lapsi sanoi: "mutta minä olen oma itseni!"

Isä

POHDI LAPSEN KANSSA

- mitkä ovat tilanteita joissa lasta pitää kuulla hänen omasta mielestään – entä sinun mielestäsi?
- mitä sosiaalisen median alustoja lapsi voi käyttää, voivatko hänen tilinsä olla julkisia ja mitä seurauksia sillä saattaa olla

Lapsella on oikeus tietää ja saada tietoa. Lapsella on oikeus yksityisyyteen ja kirjesalaisuuteen

Seuraan jälkiä mitä lapset katsovat. Juttelen ja kysyn miksi katsot tätä kanavaa?

Äiti

Netti, sosiaalinen media, viestittely ja pelaaminen ovat tärkeä osa lasten elämää. Jutelkaa lapsen kanssa säännöllisesti median käytöstä ja sopikaa säännöistä. Lapsella on oikeus etsiä ja hankkia tietoa itseään kiinnostavista asioista. Aikuisten tehtävä on kuitenkin suojella lapsia sellaiselta tiedolta, joka voi olla lapsille vahingollista. Tarvittaessa voit rajoittaa lapsen internetin käyttöä ja kieltää joidenkin sivustojen katsomisen.

Lapsen saamiin viesteihin ei saa puuttua ilman hänen lupaansa. Jos sinusta puuttuminen on lapsen edun kannalta välttämätöntä, selitä hänelle miksi puutut. Sovella lapsen oikeutta

yksityisyyteen lapsen iän mukaan. Luota lapseesi ja ole itse luottamuksen arvoinen.

Verkossa lapsesi saattaa viestitellä myös tuntemattomien kanssa. Puhu lapsen kanssa siitä, että jos hän saa tuntemattomilta tai puolitutuilta aikuisilta häiritseviä viestejä, siitä on tärkeä kertoa sinulle.

Sallin yhden tunnin per päivä puhelimesta. Meillä mennään paljon ulos ja tehdään yhdessä.

Isä

POHDI LAPSEN KANSSA

- mitkä ovat lapsen omia yksityisasiota
- mitä lapsi ajattelee, jos seuraat häntä sovelluksella
- kun lapsi opettelee netin käyttöä mille sivustoille on ok mennä
- puhelimen ja tietokoneen käytön rajoista, jotta aikaa jää myös läksyille, kotitöille, liikunnalle, perheen yhdessäololle ja unelle.

Lapsella on oikeus perheeseen

Kun saat oleskeluluvan tai kansainvälistä suojelua, mutta perheesi on muualla, voit hakea perheenyhdistämistä ja saada perheenjäsenet Suomeen. Pyydä sosiaalityöntekijää auttamaan hakemusten tekemisessä. Jollet saa apua, käänny järjestöjen tai juristin puoleen.

Jos lapsi on tullut Suomeen alaikäisenä ilman vanhempia, hänelle nimetään edustaja. Edustaja ja alaikäisyksikön sosiaalityöntekijä pitävät huolta lapsen edusta. Kun lapsi saa oleskeluluvan tai kansainvälistä suojelua, hänellä on oikeus saada vanhempansa ja alaikäiset sisaruksensa Suomeen. Edustaja

Usko kasvatukseen ja luota lapseesi!

Tyttö 17

ja sosiaalityöntekijä auttavat hakemuksen tekemisessä.

Jos toinen vanhempi aiotaan käännättää maasta, pyydä ulkomaalaislain tuntevaa oikeusavustajaa tekemään valitus, joka selvittää asiaa lapsen edun näkökulmasta. Pyydä tarvittaessa sosiaalityöntekijältä, päiväkodista, koulusta tai muilta viranomaisilta todistuksia.

Mistä voit kysyä lisää ja saada tukea

Kun huolehdit, että lapsen oikeudet toteutuvat ja hän voi hyvin, saat itsekin iloa siitä. Jollet jaksa, hae apua. Ota kaikki apu vastaan mitä sinulle ja lapselle tarjotaan. Tarkoitus on, että perhe voi hyvin, lapset ja vanhemmat.

Suomessa lapsen oikeuksien toteutumista valvovat eduskunnan oikeusasiamies ja lapsiasiavaltuutettu. Myös monet järjestöt tukevat turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajaperheitä: Pelastakaa Lapset ry, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Mieli ry, Turvapaikanhakijoiden tuki ry, Suomen Pakolaisapu, Pakolaisneuvonta, Global Clinic, Diakonissalaitos, Turun Valkonauhayhdistys ry,

Saamme voimaa ja energiaa siitä kun näemme että lapsilla on hyvin. Isä ja äiti Vanhemmat, pyytäkää apua ja ottakaa kaikki apu vastaan mikä teille tarjotaan. Tarkoitus on että koko perhe voi hyvin.

Sosiaalityöntekijä

Monik, Kasvatus- ja perheneuvonta Kasper, Familia ry, Suomen Vanhempainliitto. Sinunkin läheltäsi löytyy varmasti tukea.

HAASTATTELUT:

Lasten ja vanhempien työpajat, vastaanottokeskusten sosiaalityöntekijät, perhe- ja kriisityöntekijät, kuntien sosiaalityöntekijät, paperittomien palvelut, maahanmuuttajapalvelun ohjaajat, tutkijat, edustajat, opettajat, tulkit, kummiperheen äidit ja järjestöjen asiantuntijat: Pelastakaa Lapset ry, Lastensuojelun keskusliitto ry, Turvapaikanhakijoiden tuki ry, Turun Valkonauha ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Diakonissalaitoksen kummiperhetoiminta, Yhteiset Lapsemme ry.